

Etik Dersi Alan ve Almayan Lisans Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Etik Davranışların İncelenmesi

Nazlı YANAR¹, Gizem CEYLAN², Semiyha TUNCEL³

¹Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, TÜRKİYE
<https://orcid.org/0000-0003-4002-7462>

²Muş Alparslan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Muş, TÜRKİYE
<https://orcid.org/0000-0003-4456-7589>

³Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara, TÜRKİYE
<https://orcid.org/0000-0003-0075-821X>

E-mail: nazliyanar16@gmail.com, gizemcyln.87@gmail.com, sdolasir@ankara.edu.tr

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 05.04.2021 - Kabul: 30.06.2021)

Öz

Bu araştırma, etik dersi alan ve almayan lisans öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki etik davranışlarının incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Araştırma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında spor bilimleri alanında öğrenim gören 163'ü kadın, 177'i erkek olmak üzere toplamda 340 öğrenci oluşturmaktadır. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırma kapsamında, Çelik ve Gündoğdu (2019) tarafından geliştirilen 8 alt boyut ve 31 maddeden oluşan "Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Veri toplama işlemi, 8 hafta boyunca anket erişime açık kalmıştır ve uzaktan eğitim süreçlerine devam eden öğrenciler ile online olarak doldurmuşlardır. İstatistiksel analizlerde veriler normal dağıldığından t testi ve tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Öğrencilerin kişisel özelliklerinin ortaya çıkarılmasında ise frekans (f), yüzde (%), ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (ss) gibi betimsel istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde, cinsiyet değişkeni ile telif haklarına saygı alt boyutunda erkek öğrenciler lehine, sanal ortam iş birliği ve sanal ahlak alt boyutlarında kadın öğrenciler lehine, yaş değişkeni ile sanal yardımseverlik alt boyutunda 24-26 yaş grubu lehine, telif haklarına saygı alt boyutunda 30 ve üstü yaş grubu lehine, lisansta etik derslerinin yeterliliği değişkeni ile sanal ahlak alt boyutunda ise hayır diyen öğrencilerin lehine anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak, spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki etik farkındalıkları incelendiğinde etik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Anahtar Sözcükler: Etik, etik davranış, lisans öğrencileri, uzaktan eğitim

Examination of Ethical Behavior in Distance Education Process of Undergraduate Students Who Take and Do Not Take Ethics Course

Abstract

This research was carried out to examine the ethical behaviors of taking and not taking did not take ethics courses in the distance education process. The research group consists of 340 students in total, 163 women and 177 men studying in the field of sports sciences in the 2020-2021 academic year. Within the scope of the research carried out in the screening model, the “attitude scale towards Informatics ethics values” consisting of 8 sub-dimensions and 31 items developed by Çelik and Gündoğdu (2019) was used. The data collection process was conducted for 8 weeks and completed online with students continuing their distance learning processes. Since the data were distributed normally in statistical analysis, t-test and one-way analysis of variance were used. Descriptive statistical methods such as frequency (f), percentage (%), mean (\bar{X}) and standard deviation (sd) were used to reveal students’ personal characteristics. When the findings are examined, it is found that the gender variable and respect for copyrights sub-dimension are in favor of male students, in the virtual environment collaboration and virtual morality sub-dimensions, in the virtual environment collaboration and virtual morality sub-dimensions, in the virtual benevolence sub-dimension in favor of the 24-26 age group, in the respect for copyrights sub-dimension in favor of the female students Group, a significant relationship was found in favor of students who said no in the undergraduate ethics courses variable and the virtual moral sub-dimension. As a result, when the ethical awareness of sports science students in the distance education process was examined, no significant difference was found between students who take ethics lessons and those who did not.

Keywords: Ethics, ethical behavior, undergraduate students, distance education

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT)'nin büyümesi ve kapsayıcı hızı, yaşamın tüm sektörlerinde, özellikle eğitim ve öğretim hayatında da büyük değişiklikler yaratmıştır (AbdulHafeez ve ark., 2013). BİT'lerin eğitim ve öğretim hayatına eklenmesi ile beraberinde çeşitlilik ve verimlilik artmış, evrensel yapı içerisinde bilginin çoğalması sağlanmıştır. (Akgün ve Özgür, 2014). Bulunduğu çağın ihtiyaçlarını karşılamak öğretim programları açısından oldukça önemlidir (Saracaoğlu ve ark., 2006). Bu nedenle eğitim ortamlarının da teknolojiye ayak uydurması ve gelişmelerden pay alması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Güven ve Akar-Vural, 2017).

Son yıllar da BİT uygulama sonuçları göz önünde bulundurulduğunda e-öğrenme, m-öğrenme gibi çeşitli uygulamalarının artması bilgisayar ve internet kullanımının daha da önemli olduğunu göstermektedir (AbdulHafeez ve ark., 2013; Akgün ve Özgür, 2014). Geleneksel eğitim anlayışı yerini interaktif ve aktif uygulamalara (probleme dayalı öğrenim gibi) bırakmıştır. (Bates ve Poole, 2003; Dolmants ve ark., 2002). Uzaktan eğitim, teknoloji yoluyla zaman ve yer kısıtlaması olmaksızın sunulan öğretme-öğrenme süreci olarak ifade edilmektedir (Desai, 2008; Zihni ve ark., 2013). Bir diğer tanıma göre, içerik sunmak, öğrencilerin yetkinliklerini değerlendirmek ayrıca öğretmenler ve öğrenciler arasındaki etkileşimi arttırmak için dijital teknolojilerin fırsatlarından yararlanan bir eğitim sürecidir (İsa ve ark., 2008). Web tabanlı eğitim (WTE), uzaktan eğitim, bilgisayar destekli eğitim internetin bir arada kullanıldığı bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Teknolojilerin büyümesiyle, programların çevrimiçi dağıtımı dünya çapında daha popülerlik kazanmaktadır. Programların bu yolla çevrimiçi olarak sunulmasının formatı, coğrafi olarak uzak yerlerde ikamet eden öğrenciler için oldukça etkili olduğu düşünülmektedir. WEB tabanlı eğitim, bilgisayar konferans sistemleri sayesinde zaman, mekân ve uzaklığa bakılmaksızın öğrencilere yeni ve zengin öğrenme sürecine olanak veren oluşumlardır (Manzanares, 2004; Erdoğan ve ark., 2007). Akademik kurumların çoğu, bilgiye erişimin artması, bilginin ilerleme hızı ve etkileşim gibi avantajlar nedeniyle e-öğrenimi eğitim amaçlı bir platform olarak kullanmaktadırlar (AbdulHafeez ve ark., 2013). Bu bağlamda uzaktan eğitim doğru ve zamanında kullanıldığında şirketler, kurumlar, kolejler ve üniversiteler tarafından eğitim vermenin en etkili, ekonomik ve üretken yollarından biri haline gelmiştir. Tarihsel olarak uzaktan eğitim, teknoloji geliştikçe sürekli olarak gelişmiştir. Bu amaçlara rağmen uzaktan eğitim aynı zamanda dürüstlükten sapma, intihal ve diğer problemleri karmaşık hale getirmektedir (Nagi, 2006). Geleneksel eğitimle karşılaştırıldığında, öğrencinin öğretmenle fiziksel etkileşim eksikliği nedeniyle hedeflenen davranıştan sapma ve etik olmayan davranışlarda bulunma olasılığını arttırmaktadır (Zhang ve ark., 2011). Kısacası, öğrencilere etik değerleri aşılamanın son kaynağı olan öğretmen uzaktan eğitim sistemlerinde fiziksel olarak kaybolur. Bu durumda eğitimin hedefleri arasında yer alan ve sosyal açıdan adil bir toplum için temel bir faktör olan öğrencilerin karakter gelişimini de doğrudan etkiler. Etik kavramı incelendiğinde literatürde pek çok tanım karşımıza çıkmaktadır. Ahlak felsefesi olarak da bilinen etik kavramı Yunanca “ethos” kelimesinden ortaya çıkmıştır. Etik, insanın tutum ve davranışlarında neyin doğru neyin yanlış olduğunu araştıran değer, ilke ve kurallar bütünü olarak tanımlanmıştır (Aydın, 2019). Web tabanlı eğitim ve bilgisayar destekli öğretim sayısındaki artış, inanılmaz boyuttaki veri paylaşımıyla hayatımızın ayrılmaz parçası haline gelmiştir. Bu nedenle de etiğin uygulamalı bir alt disiplini olan bilişim etiği kavramı karşımıza çıkmaktadır (Kılıçer ve Odabaşı, 2006). Bilişim etiği, bilgi ve iletişim teknolojilerin kullanımıyla ilgili yazılı veya yazılı olmayan, uymamız gereken ilke ve kurallardır (Moor,

1985). Teknolojik gelişme, üniversite öğrencilerinin bilgi edinmek için bilgisayarı ve interneti kullanmalarını gerektirir. Bu durum, öğrencilerin birçok bilgi kaynağına erişmesini de kolaylaştırmaktadır. İleri teknoloji sayesinde, öğrenciler ödev gönderebilir, dosya gönderebilir ve gerekli akademik bilgilere ve diğer hizmetlere erişebilir. Teknolojiyi öğrenciler için kullanmanın faydalarına rağmen, etik olmayan davranışlara girme şansını da artırabilir (Jamil ve Shah, 2014).

Bu araştırma, beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin eğitim sürecinde e-öğrenme sistemi kullanırken öğrencilerin etik bilincini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. E-öğrenmeyi kullanırken etik dersini alan ve almayan öğrencilerin etik farkındalığı olup olmadığını araştırmaktır.

Materyal ve Metod

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel türde tarama (survey) modeline göre yapılandırılmıştır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır (Kaptan, 1998). Genel tarama modellerinden, ilişkisel tarama modelinden yararlanılan bu araştırmada, iki ve daha çok sayıdaki değişkenin birlikte değişim derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır (Karasar, 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu, 2020-2021 Eğitim-öğretim yılı içerisinde Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde öğrenim görmekte olan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerine basit tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 340 öğrenci (163 kadın, 177 erkek) oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	163	47,9
Erkek	177	52,1
Toplam	340	100,0
Yaş		
18-20	109	32,1
21-23	157	46,2
24-26	41	12,1
27-29	17	5,0
30 ve üstü	16	4,7
Toplam	340	100,0
Etik dersi aldınız mı?		
Evet	121	35,6

Hayır	219	64,4
Toplam	340	100,0
Lisans eğitiminde etik dersi gerekli midir?		
Evet	283	83,2
Hayır	57	16,8
Toplam	340	100,0
Şu an okulunuzda etik dersi verilme durumu nedir?		
Zorunlu ders	91	26,8
Seçmeli ders	63	18,5
Diğer derslerin içinde konu olarak	56	16,5
Verilmiyor	130	38,2
Toplam	340	100,0
Sizce ideal olan etik dersi verilme durumu ne olmalı?		
Zorunlu ders	174	51,2
Seçmeli ders	95	27,9
Diğer derslerin içinde konu olarak	60	17,6
Verilmemeli	11	3,2
Toplam	340	100,0

Tablo 1'e bakıldığında katılımcıların %47,9'nun kadın %52,1'nin erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaşlarına bakıldığında en yüksek katılımcı sayısını %46,2 ile 21-23 yaş grubu oluşturmaktadır. Diğer taraftan öğrencilerin etik dersi aldınız mı sorusuna %64,4'ü hayır cevabını vermiştir. Katılımcıları lisans eğitiminde etik dersi gerekli midir sorusuna %83,2 ile evet cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin şu an okulunuzda etik dersi verilme durumu sorulduğunda sırasıyla %26,8 zorunlu ders, %18,5 seçmeli ders %16,5 diğer derslerin içinde, %38,2 verilmiyor cevabını vermiştir. Öte yandan sizce ideal olan etik dersi verilme durumu ne olmalı sorusuna ise katılımcıların %51,2'si zorunlu ders olarak verilmesi gerektiğini, %3,2'si ise verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde "Kişisel Bilgi Formu" ikinci bölümde ise "Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği" bulunmaktadır. Ankette yer alan sorular, "Google Form" aracılığıyla hazırlanmış olup, ölçeğin katılımcılara daha kolay ulaşması hedeflenmiştir. Öğrencilerin e-posta adreslerine ve mesaj olarak anketin tanıtım metni ve online form linki gönderilmiştir ve her hafta hatırlatma metni mail olarak

gönderilmiştir. Anket 8 hafta boyunca erişime açık kalmış, veri girişinin sonlanmasıyla anket durdurulmuş ve veri seti istatistiksel analiz için hazır hale getirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından katılımcılardan cinsiyet, yaş, etik dersi alma durumu, lisans eğitimden etik dersi gerekli midir, şu an okulunuzda etik dersi verilme durumu nedir, sizce ideal olan etik dersi verilme durumu ne olmalı gibi sorulara cevap vermeleri istenmiştir.

Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği (BEDTÖ): Araştırmada katılımcılara bilişim etiğine dair tutumlarını belirlemek için Çelik ve Gündoğdu, (2019) tarafından geliştirilen Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek, 4'lü likert tipi bir ölçektir. Ölçekte, bilişim etiği değerlerinden “sanal yardımseverlik”, “gizliliğin ihlali”, “telif haklarına saygı”, “sanal zorbalık”, “güvenlik”, “sanal ortam iş birliği”, “sanal ahlak” ve “paylaşma” olmak üzere sekiz alt boyut ve öğrencilerin bilişim etiği değerlerine yönelik tutumunu ölçmeye yarayan toplam 31 ölçek maddesi bulunmaktadır. Ölçekte tekrar eden güvenilirlik kat sayıları; sanal yardımseverlik 0,875, gizliliğin ihlali 0,925, telif haklarına saygı 0,820, sanal zorbalık 0,692, güvenlik 0,570, sanal ortam iş birliği 0,801, sanal ahlak 0,860 ve son olarak sosyal paylaşma 0,650 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilere uygulanacak olan testlerin seçimi öncesinde hata terimlerinin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmıştır ($p < 0,05$). Ölçekten elde edilen puanlar için ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U test, çoklu karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis test ve Steel Dwass testinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları yüzde (%), ortalama ve standart sapma olarak ifade edilmiş olup, tüm istatistiksel sonuçlarda ortaya çıkan farklar $p < 0,05$ önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir. Verilerin analizi SPSS 22.0 V. İstatistik paket programında yapılmıştır.

Bulgular

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre BEDTÖ düzeyleri

	Cinsiyet	n	Ortalama	Std. Sapma	Ortanca	IQR	p-değeri	
BEDTÖ Alt Boyutları	Sanal yardım severlik	Kadın	163	14,75	3,68	15,00	6,00	0,960
		Erkek	177	14,58	3,96	15,00	6,00	
	Gizliliğin ihlali	Kadın	163	6,79	2,84	5,00	3,00	0,505
		Erkek	177	6,74	3,05	5,00	3,00	
	Sanal ortam iş birliği	Kadın	163	10,17	2,74	10,00	4,00	0,002*
		Erkek	177	9,25	2,80	9,00	3,00	
	Sanal ahlak	Kadın	163	10,55	1,82	11,00	3,00	0,936
		Erkek	177	9,56	2,54	10,00	4,00	
	Güvenlik	Kadın	163	5,23	1,81	5,00	2,00	0,475
		Erkek	177	5,33	1,71	5,00	2,00	

Sanal zorbalık	Kadın	163	4,18	1,51	4,00	2,00	0,003*
	Erkek	177	4,24	1,67	4,00	2,00	
Sanal paylaşma	Kadın	163	8,41	1,94	9,00	2,00	0,000*
	Erkek	177	8,00	2,30	8,00	2,00	
Telif haklarına saygı	Kadın	163	4,33	1,68	3,00	3,00	0,099
	Erkek	177	5,10	2,26	5,00	3,00	
Toplam		340					

p<0,05

Tablo 2 katılımcıların cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde BEDTÖ alt boyutlarından “sanal ortam iş birliği, sanal zorbalık ve sanal paylaşma” istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (p<0,05). Bu durumda “sanal ortam iş birliği” ve “sanal paylaşma” alt boyut puanları kadınlarda daha yüksek bulunmuştur. “Sanal zorbalık” puanları ise erkeklerin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre BEDTÖ Düzeyleri

	Yaş	n	Ortalama	Std. Sapma	Ortanca	IQR	p-değeri
Sanal yardım severlik	18-20	109	14,34	3,86	14,00	6,00	0,078
	21-23	157	14,76	3,48	15,00	5,00	
	24-26	41	14,66	4,46	17,00	6,00	
	27-29	17	12,24	4,27	12,00	5,00	
	30 ve +	16	15,75	4,16	15,00	6,75	
	Gizliliğin ihlali	18-20	109	6,83	3,01	5,00	
21-23		157	6,60	2,76	5,00	3,00	
24-26		41	7,63	3,77	5,00	5,50	
27-29		17	6,53	2,15	6,00	2,00	
30 ve +		16	6,00	2,00	5,00	0,75	
Sanal ortam iş birliği		18-20	109	9,76 ^{ab}	2,98	10,00	4,00
	21-23	157	9,25 ^b	2,51	9,00	3,00	
	24-26	41	10,61 ^a	2,94	10,00	3,50	
	27-29	17	10,53 ^{ab}	3,64	11,00	5,00	
	30 ve +	16	10,44	2,56	10,00	5,00	
	Sanal ahlak	18-20	109	9,97	2,45	11,00	3,00

	21-23	157	9,96	2,36	11,00	3,00	
	24-26	41	10,07	1,82	10,00	3,00	
	27-29	17	10,71	1,36	11,00	3,00	
	30 ve +	16	10,50	2,13	12,00	3,00	
	18-20	109	4,96 ^b	1,86	5,00	3,00	
	21-23	157	5,26 ^{ab}	1,56	5,00	2,00	
Güvenlik	24-26	41	6,02 ^a	2,13	6,00	3,50	0,006*
	27-29	17	6,06 ^a	1,92	6,00	3,00	
	30 ve +	16	5,06	1,06	5,00	1,00	
	18-20	109	4,18	1,52	4,00	2,00	
	21-23	157	4,12	1,63	3,00	2,00	
Sanal zorbalık	24-26	41	4,76	1,92	4,00	3,00	0,163
	27-29	17	4,06	1,09	4,00	1,50	
	30 ve +	16	4,13	1,20	4,00	2,50	
	18-20	109	8,18	2,11	8,00	2,00	
	21-23	157	8,01	2,23	8,00	2,00	
Sanal paylaşma	24-26	41	8,59	2,07	8,00	3,00	0,716
	27-29	17	8,71	1,83	9,00	2,50	
	30 ve +	16	8,63	2,03	8,50	4,00	
	18-20	109	4,29 ^b	1,74	3,00	3,00	
	21-23	157	4,73 ^{ab}	2,03	4,00	3,00	
Telif haklarına saygı	24-26	41	5,24 ^{ab}	2,49	5,00	4,00	0,011*
	27-29	17	5,53 ^a	1,74	6,00	3,50	
	30 ve +	16	5,63 ^a	2,42	5,50	3,50	
Toplam		340					

p<0,05*

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların BEDTÖ "sanal ortam iş birliği, güvenlik ve telif haklarına saygı" alt boyutları haricinde istatistiksel olarak anlamlılık görülmemiştir (p>0,05). Katılımcıların "sanal ortam iş birliği, güvenlik ve telif haklarına saygı" alt boyutlarına bakıldığında yaş arttıkça bilişim etiği tutum puanları da buna paralel olarak artmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Etik Dersi Alma Durumlarına Göre BEDTÖ Tutumları

Etik dersi alma durumu		n	Ortalama	Std. Sapma	Ortanca	IQR	p-değeri
Sanal yardım severlik	Evet	121	14,31	3,92	14,00	6,00	0,547
	Hayır	219	14,66	3,77	15,00	6,00	
Gizliliğin ihlali	Evet	121	6,28	2,64	5,00	1,00	0,006*
	Hayır	219	7,04	3,05	5,00	4,00	
Sanal ortam iş birliği	Evet	121	4,43	1,87	9,00	4,00	0,035*
	Hayır	219	4,90	2,12	9,00	4,00	
Sanal ahlak	Evet	121	4,13	1,61	11,00	3,00	0,369
	Hayır	219	4,26	1,59	11,00	3,00	
Güvenlik	Evet	121	5,17	1,86	5,00	3,00	0,273
	Hayır	219	5,35	1,71	5,00	2,00	
Sanal zorbalık	Evet	121	9,80	3,02	3,00	2,00	0,893
	Hayır	219	9,64	2,70	4,00	2,00	
Sanal paylaşma	Evet	121	10,03	2,30	9,00	3,00	0,977
	Hayır	219	10,04	2,27	8,00	2,00	
Telif haklarına saygı	Evet	121	8,56	2,12	3,00	3,00	0,021*
	Hayır	219	8,00	2,14	4,00	3,00	
Toplam		340					

p<0,05*

Tablo 4'e göre öğrencilerin etik dersi alma durumu değişkenine göre BEDTÖ alt boyutlarından "gizlilik ihlali, sanal ortam iş birliği ve telif haklarına saygı" anlamlılık göstermektedir (p<0,05).

Tablo 5. Katılımcıların Etik Dersi Gerekli Midir? Değişkenine Göre BEDTÖ Tutumları

Etik dersi gerekli midir?		n	Ortalama	Std. Sapma	Ortanca	IQR	p-değeri
Sanal yardım severlik	Evet	283	14,54	3,94	15,00	6,00	0,689
	Hayır	57	14,53	3,21	15,00	5,00	
Gizliliğin ihlali	Evet	283	6,58	2,66	5,00	3,00	0,942
	Hayır	57	7,68	3,91	5,00	5,00	
Sanal ortam iş birliği	Evet	283	4,72	1,96	9,00	4,00	0,592

	Hayır	57	4,77	2,43	10,00	4,00	
Sanal ahlak	Evet	283	4,13	1,42	11,00	3,00	0,569
	Hayır	57	4,65	2,25	10,00	4,00	
	Evet	283	5,21	1,68	5,00	2,00	
Güvenlik	Hayır	57	5,68	2,09	5,00	3,00	
	Evet	283	9,69	2,75	4,00	2,00	0,565
Sanal zorbalık	Hayır	57	9,74	3,13	3,00	3,00	
	Evet	283	10,11	2,28	8,00	2,00	0,070
Sanal paylaşma	Hayır	57	9,70	2,26	8,00	2,00	
	Evet	283	8,27	2,11	4,00	3,00	0,238
Telif haklarına saygı	Hayır	57	7,88	2,32	3,00	3,00	
	Toplam		340				

p<0,05*

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin etik dersi gerekli midir? Sorusuna yönelik verdikleri cevaplarda BEDTÖ ve alt boyutlarında istatistiksel olarak farklılık tespit edilememiştir (p>0,05).

Tablo 6. Katılımcıların Uzaktan Eğitim Sürecinde Sebepsiz Yere Ders Aksatma Değişkenine Göre Bedtö Tutumları

	Ders aksatma	n	Ortalama	Std. Sapma	Ortanca	IQR	p-değeri
Sanal yardım severlik	Evet	164	14,59	3,71	14,50	5,00	0,918
	Hayır	176	14,48	3,95	15,00	6,00	
Gizliliğin ihlali	Evet	164	7,33	3,34	5,00	5,00	0,001
	Hayır	176	6,24	2,38	5,00	1,00	
Sanal ortam iş birliği	Evet	164	4,93	2,02	9,00	3,75	0,036
	Hayır	176	4,55	2,05	10,00	4,00	
Sanal ahlak	Evet	164	4,40	1,79	10,00	3,00	0,194
	Hayır	176	4,04	1,38	11,00	3,00	
Güvenlik	Evet	164	5,55	1,85	5,00	3,00	0,011
	Hayır	176	5,04	1,65	5,00	2,00	
Sanal zorbalık	Evet	164	9,60	2,63	4,00	3,00	0,404

	Hayır	176	9,79	2,98	4,00	2,00	
Sanal paylaşma	Evet	164	9,89	2,28	8,00	3,00	0,187
	Hayır	176	10,18	2,27	8,50	2,00	
Telif haklarına saygı	Evet	164	8,12	2,25	5,00	3,00	0,629
	Hayır	176	8,28	2,06	3,00	3,00	
Toplam		340					

p<0,05*

Tablo 6'ya göre katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde sebepsiz yere ders aksatma değişkeninde BEDTÖ ve alt boyutlarında “gizlilik ihlali, sanal ortam iş birliği, güvenlik” alt boyutları haricinde istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tartışma ve Sonuçlar

Gerçekleştirilen bu araştırma ile beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin eğitim sürecinde e-öğrenme sistemi kullanırken öğrencilerin etik bilinç durumları incelenmiştir. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre BEDTÖ alt boyutlarından “sanal ortam iş birliği, sanal zorbalık ve sanal paylaşma” istatistiksel olarak farklılık göstermektedir. Kadınlarda “sanal ortam iş birliği” ve “sanal paylaşma” alt boyut puanları daha yüksek bulunmuştur. “Sanal zorbalık” puanları ise erkeklerin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Buna göre, kadınların erkeklere oranla daha duyarlı olduğu, uzaktan eğitimde ve internet kullanımında dikkatli davrandıkları bununla birlikte etik olmayan bir davranışta bulunma eğilimlerinin olmadığı ifade edilebilir. Elde edilen bu bulgu bazı araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir (Akgün ve Özgür, 2014; Erdem, 2008; Genç ve ark., 2013; Yüce, 2010). Genelde kadınlar, erkeklere göre daha etik davranışlarda buldukları ve bu davranışların toplumsal yansımalarını daha çok önemsedikleri yapılan çalışmalarda da etkisini göstermiştir (Zeybek, 2011; Kurt ve Teker, 2017; Kutanis ve ark., 2005). Bu bağlamda kadınların erkeklere göre etik yargıların daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yaş değişkenine göre “sanal ortam iş birliği, güvenlik ve telif haklarına saygı” alt boyutları istatistiksel olarak farklılık göstermektedir. Sanal ortam işbirliği ve sanal ahlak alt boyutlarında 24-26 yaş grubu lehine, telif haklarına saygı alt boyutunda 30 yaş ve üstü yaş grubu lehine anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda “sanal ortam iş birliği, güvenlik ve telif haklarına saygı” alt boyutlarına bakıldığında yaş arttıkça bilişim etiği tutum puanları da buna paralel olarak artmaktadır. Bireylerin etik algılamaları yaş faktörüne göre farklılık göstermektedir (Vitell, 2003). Yapılan araştırmalar da gösteriyor ki bireylerin yaşları ve sınıf düzeyleri bilişim teknolojilerinin etik dışı davranış sergilemelerine yönelik durumlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Forman, 2009; Kurt ve Teker, 2017).

Öğrencilerin %64,4'ü daha önce etik dersi almamış ve %83,2'si de etik eğitiminin lisans eğitiminde yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin birçoğu etik dersi almamış olmalarına rağmen etik dersinin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Özlem (2016)'in yapmış olduğu araştırma sonucunda etik dersi ile ilgili önceden eğitim alma durumlarına bakıldığında, %53,8'inin eğitim almış, %46,2'sinin bu konuda hiç eğitim almamış olduğu saptanmıştır. Etik dersi alma durumuna göre BEDTÖ alt boyutlarından “gizlilik ihlali, sanal ortam iş birliği ve telif haklarına saygı” anlamlı sonuçlar görülmektedir. Temiz ve arkadaşları

(2018), etik dersi alan öğrencilerin farklı durumlarda yer alan olaylara karşı daha etik davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda etik dersinin alınması ve etik bilincin oluşması öğrenciler açısından etik davranışları ve etik olmayan davranışlar üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Uzaktan eğitim sürecinde sebepsiz yere ders aksatma değişkeninde öğrencilerin %48,3'ü evet yanıtını bildirmişlerdir. Muhammad ve arkadaşları (2016), uzaktan eğitim alan öğrencilerin görüşlerine göre, e-öğrenme sistemi kullanan öğrencilerin çoğunluğunun etik olmayan davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Bu davranışların en başında intihal sorunu ile karşılaşmaktadır. Akademik dolandırıcılığın, sınavlara yardım, intihal ve telif hakkı yükümlülüğünün olmaması da dahil olmak üzere e-öğrenmede çok yaygın bir etik konu olduğu belirtilmiştir (Melissa ve ark., 2002). Bu bağlamda öğrenciler etik olmayan davranışları geleneksel öğrenmeden ziyade e-öğrenme ortamında gerçekleştirdiği söylenebilir. Ulusal Öğrenci Katılımı Anketi'ne (NSSE) göre, e-öğrenme programlarını kullanan ABD öğrencilerinin %59'u, çalışmalarında bir tür akademik dolandırıcılık yaptıklarını, %27'sinin çok sık yaptığını ve %32'sinin sık sık yaptığını bildirdi (Kuh, 2009). AL-Shehri (2017)'ye göre, bir e-öğrenme sistemi için öğretme ve öğrenme etiğini incelemek için bir çalışma yapmıştır. Sonuçlar, öğretmenlerin ve öğrencilerin etik ve gelecekteki sonuçlarının farkında olmaları gerektiğini göstermiştir. Bu bağlamda öğrencilerin e-öğrenme sistemini akademik dönem içinde kullanabilmeleri için etik konular hakkında tam bilgi sahibi olmaları gerektiği düşünülebilir.

Sonuç olarak, spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki etik farkındalıkları incelendiğinde etik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bunun nedenlerinin, e-öğrenme ortamında etik veya etik olmayan davranışları belirlemek için öğrenci geçmişindeki ve kültüründeki farklılık gibi çeşitli faktörlerden kaynaklandığı düşünülebilir. Bilişim çağında yaşadığımız şu anda etik sorunları en aza indirmek için, bireyin genç yaşta eğitilmesi gerekir. Çünkü bireyde etik oluşumu uzun bir süreci kapsar. Bu bağlamda hazırlanan müfredat kapsamında üniversitelerde etik dersi ayrı bir ders olarak verilebilir. Etik dersi almaları, öğrenciler açısından etik davranışlarda hassasiyetlerini attırabileceği için faydalı bir uygulama olabilir. Ayrıca, bu araştırma sınırlı bir örneklem (340) grubu ile yapıldığı için gelecekteki araştırmalar da öğrenme-öğretme sürecinin ve değerlendirmenin boyutlarına odaklanmaları faydalı olabilir. Akademik kurumların bütünlüğü korumak ve desteklemek amacıyla e-öğrenme ortamı için kurallar ve etik politikalar da benimsenebilir.

KAYNAKLAR

- AbdulHafeez, M., Asadullah, S., Rosydi, M. & Farooq, A. (2013). "Inculcating ethical values in the students through e-Learning platform," *5th International Conference on Information and Communication Technology for the Muslim World (ICT4M)*, Rabat, pp. 1-6, doi: 10.1109/ICT4M.2013.6518891.
- Akgün, M. & Özgür, H. (2014). BÖTE Ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Bilgisayar Ve İnternet Kullanımına İlişkin Etik Dışı Davranışlarda Bulunma Ve Maruz Kalma Durumları. 9. Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi – Edirne.
- AL-Shehri, M. (2017). Code of Ethics of Teaching-Learning for an e-Learning System, *International Journal of Computer Applications*, 166(5), 16-20.
- Aydın, İ. (2019). Akademik Etik. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bates A.W. & Poole G. (2003). *Effective Teaching with Technology in Higher Education*, San Francisco.
- Burak Zihni, A., Turhan, K. & Ali Çan, M. (2013). Tıp Eğitimine Yönelik Olarak Hazırlanan Uzaktan Eğitim Sitesindeki İnsan Bilgisayar Etkileşiminin İncelenmesi. *Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*. 5; 15-24.
- Çelik, B. & Gündoğdu, K. (2019). Bilişim etiği değerlerine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(2), 335- 350. Doi: 10.12984/egeefd.590560.
- Desai, A. (2008). Higher education at a crossroads, *Journal of Higher Education*. 79(5), 608-610.
- Dolmands D., Gijsselaers W., Moust J., Grave W., Wolfhagen I. & Vleuten C. (2002). Trends in Research on the Tutor in Problem-Based Learning: Conclusions and Implications for Educational Practice and Research, *Medical Teacher*, 24, 173-180.
- Erdem, Z. (2008). *Öğretmen Adaylarının Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erdoğan Y., Bayram S. & Deniz L. (2007). Web tabanlı öğretim tutum ölçeği: Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi çalışması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 2 (4), 1- 14.
- Forman, A. E. (2009). *An Exploratory Study on the Factors Associated with Ethical Intention of Digital Piracy* (Doctorate dissertation). Nova Southeastern University, Florida, ABD.
- Genç, Z., Kazez, H. & Fidan, A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi Etik Dışı Davranışlarının Belirlenmesi. XIV. Akademik Bilişim Konferansı. Akdeniz Üniversitesi.
- Güven, H. & Akar-Vural, R. (2017). İlkokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin akıllı tahta kullanımına ilişkin öz değerlendirmeleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 69-86.
- Isa, P.M., Akmar, S., Samah, A., & Jusoff, K. (2008). Inculcating Values and Ethics in Higher Education e-Learning Drive: UiTM i-Learn User Policy.

Jamil, M. & Shah, J. H. (2014). Perception of undergraduates about computer and Internet ethics in Pakistan, *Nigerian Journal of Technology (NIJOTECH)*, 33(4), 512-522.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Tek Işık Baskı.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karasar, N. 1991. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

Kılıçer, K. & Odabaşı, H. F. (2006). Bilgisayar öğretmenliği: Etik bunun neresinde? 6. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı'nda sunulan bildiri. Yakındoğu Üniversitesi, KKTC

Kuh, G. D. (2009). The national survey of student engagement: Conceptual and empirical foundations, In R. Gonyea & G. Kuh (Eds.), *Using student engagement data in institutional research (New Directions for Institutional Research Series)*, San Francisco: JosseyBass.

Kurt, M. & Teker, N. (2017). Öğretmen Adaylarının Net-Etik Davranışlarının Belirlenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 749-769.

Kutunis, R. Ö., Bayraktaroğlu, S., & Özdemir, Y. (2005). Etik Davranışların Yöneliminde Cinsiyet Faktörü: Bir Devlet Üniversitesi Örneği. II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu - sunulmuş makale-, Sakarya.

Manzanares, M.G. (2004). *Attitudes of Counseling Students' Use of Web-Based Instruction for Online and Supplemental Instruction in a Master's Degree Program of Study* (Doctoral Thesis). Colorado State University, Colorado.

Melissa, R., Olt, M.A. & M.S. (2002). Ethics and Distance Education: Strategies for Minimizing Academic Dishonesty in Online Assessment, *Online Journal of Distance Learning Administration*, 5(3).

Moor, J. H. (1985). What is computer ethics? *Journal of Metaphilosophy*, 16 (4), 266-275.

Muhammad, A. Ghalib, M.F., Ahmad, F., Naveed, Q.N., & Shah, A. (2016). A Study to Investigate State of Ethical Development in E-Learning, (*IJACSA*) *International Journal of Advanced Computer Science and Application*, 7(4), 284-289.

Nagi, K. (2006). Solving Ethical Issues in eLearning, Third International Conference on eLearning for Knowledge-Based Society, August 3-4, Bangkok, Thailand.

Temiz, H., Hacıhasanoğlu, T. & Özdemir, N. (2018). Meslek etiği dersinin öğrencilerin hile karşısındaki tutumları ve raporlama eğilimleri üzerindeki etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*. 8 (2), 137-155.

Vitell, S.J., (2003), Consumer Ethics Research: Review, synthesis and Suggestions for the Future. *Journal of Business Ethics*, 43 (1-2), 33-47.

Yüce, H. (2010). *Dönüşüm Sürecinde Bilişim Toplumunun Etik Sorunları: Türkiye'de Üniversiteler Üzerine Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zeybek, G. (2011). *Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanımlarının etik açıdan değerlendirilmesi incelenmesi* (YL Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Zhang, J., Ma, J. & Yao, O. (2011). Application of e-learning in college education, international conference on Computer Science and Service System (CSSS).